

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครูบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการเรียนรู้แบบ PLC

The teacher's role in the 21st century with PLC learning management

ปรีชา ศรีสอนใจ Preecha Srisornjai

preecha.sri@mcu.ac.th

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นการนำเสนอชุดความรู้เกี่ยวกับบทบาทครูในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการเรียนรู้แบบ PLC ซึ่งศตวรรษที่ 21 นี้เป็นยุคใหม่ที่ครูจะต้องมีการปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็น “Tutor” โดยครูควรจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ การนำเอาการจัดการเรียนรู้แบบ PLC มาประยุกต์ใช้ จะช่วยสร้างบทบาทครูให้มีความเหมาะสมและทันสมัยกับยุคศตวรรษที่ 21 โดยการสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ อันเป็นการผสมผสานแนวคิด 2 ประการ ได้แก่ ความเป็นมืออาชีพ (Professional) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของครูในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างเหมาะสม ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สภาพปัญหาและความต้องการของครูที่แตกต่างกัน การรวมพลังความร่วมมือร่วมใจของครูในการพัฒนาทักษะดังกล่าว มีเป้าหมายร่วมกันคือประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: บทบาทครู; ศตวรรษที่ 21; การจัดการเรียนรู้แบบ PLC

Abstract

This academic article focuses on presenting a set of knowledge about the role of teachers in the 21st century with PLC learning management. This 21st century is a new era in which teachers must transform themselves to be "Tutors". Teachers should organize learning that provides opportunities for students to truly learn. Learn from real experiences

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

have taken action and learn how to seek knowledge by oneself from various knowledge sources by applying PLC learning management It will help create a teacher's role that is appropriate and modern for the 21st century. The creating a professional learning community which is a combination of two concepts: professionalism (Professional) and Learning Community (Learning Community), which is a gathering of teachers in schools to exchange knowledge on how to organize learning to provide students with skills for living in the 21st century appropriately and must be consistent with the school context. Different problems and needs of teachers The combined strength and cooperation of teachers in developing such skills. There is a common goal of effective student learning in the 21st century.

Keywords: teacher's role; 21 century; PLC learning management

บทนำ

อิทธิพลของเทคโนโลยียุคศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ อันเป็นการหล่อหลอมให้บุคคลมีค่านิยมวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานของสังคม จนเกิดปัญหาสังคมไร้ระเบียบ บุคคลขาดคุณธรรมและจริยธรรมด้านความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อตนเองและผู้อื่นในสังคม ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คนในสังคมต้องปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการศึกษาต้องปรับปรุงเพื่อให้คนมีความรู้ความสามารถให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

การเรียนรู้คือการพัฒนาตนเองที่สำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิต การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ คือ กระบวนการภายในตัวบุคคลในการได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งบุคคลสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การถาม ประสพการณ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และการศึกษาค้นคว้า จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้คือชีวิต เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต ช่วยทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ทศนคติ และการกระทำได้ การจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน เป็นการ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดสร้างสรรค์การคิดแก้ปัญหา การคิดแบบมีวิจารณญาณ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการหาแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง ด้วยเหตุนี้แนวทางการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องบูรณาการศาสตร์ด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รวมไปถึงการบูรณาการการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และควรมีการจัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบมากกว่าการใช้เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 มาตรา 23 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และในมาตรา 24(4) ที่ระบุว่า “การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังนั้น บทบาทของครูศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการช่วยเตรียมให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตอยู่อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะที่เป็นไปของสังคม ครูคือผู้ที่ต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้สูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ หรือกล่าวอีกอย่างว่าต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพของเขา

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตของครูในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเพื่อเกิดทักษะในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และเป็นเครื่องมือสำหรับให้ครูรวมตัวกันเป็นชุมชน ร่วมกันดำเนินการลงมือสร้างสรรค์นวัตกรรม แลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะช่วยนำสู่การตั้งโจทย์และทำวิจัยในชั้นเรียนที่ทรงพลัง ช่วยการออกแบบวิธีการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ผลการวิจัยออกมาเป็นความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับบริบทความเป็นจริงของสังคม เชื่อมโยงสู่ชีวิตจริงของผู้เรียน ประกอบด้วย (1) ทีมร่วมแรง ร่วมใจ (2) ภาวะผู้นำร่วม (3) การเรียนรู้/พัฒนาวิชาชีพ และ (4) ชุมชนกัลยาณมิตร โครงสร้างสนับสนุนชุมชน (Panich, 2013) ดังนั้น การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ เพื่อพัฒนาสมรรถนะให้เป็นครูดีครูเก่ง มีคุณภาพ และมีคุณธรรม อันจะส่งผลต่อวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งแนวทางการเรียนรู้ของครูที่กำลังให้ความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครูบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ของครู (Professional Learning Community) เป็นการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อครูสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มที่ตามศักยภาพ โดยบทบาทของครูจะเปลี่ยนจากครูผู้สอน (Teacher) เป็นครูฝึก (Coach) หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) การที่ครูมีเวลาน้อยลงจะมีโอกาสใช้เวลาที่เหลือในการพัฒนาตนเอง เช่น การประชุม ปรึกษาหารือกับเพื่อนร่วมงาน การให้คำปรึกษาและทำงานกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การวางแผนชั้นเรียนอื่นเพื่อสังเกตการเรียนการสอน รวมทั้งได้ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น น้อยลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องสร้างความตระหนักและให้มุมมองใหม่ต่อสาธารณชน รวมทั้งวงการวิชาชีพครูต้องเห็นคุณค่า และความจำเป็นในการพัฒนาครูให้มีความเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น ถ้าหากต้องการคุณภาพของผู้เรียน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมใน “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” จะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการมี “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” เกิดขึ้นในสถานศึกษาจะช่วยคลี่คลายปัญหาดังกล่าว เพราะทำให้ครูมีโอกาสพูดคุยกับบุคคลผู้มีส่วนได้เสียกับงานของครู (เช่น ผู้ปกครอง สมาชิกอื่น ๆ ของชุมชน เป็นต้น) และสถานศึกษาต้องมีการเปลี่ยนด้านโครงสร้างของสถานศึกษา ตลอดจนจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสถานศึกษาด้วย (ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และภัสราภรณ์ สหะกิจ, 2564 : 162)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ PLC (Professional Learning Community)

จากการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกที่ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโลกที่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ การศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประชากรของประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัด และประเมินผลผู้เรียน คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ เสริมสร้างผู้เรียนให้เป็นบุคคลใฝ่เรียน ฝึกให้มีความสามารถในการคิดและการปฏิบัติงานที่สูงกว่าพื้นฐานธรรมดา เรียนรู้โลกใหม่แต่ไม่ลืมธรรมชาติและท้องถิ่นของตนเอง

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC คือ การรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมมือกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่ง PLC เป็นสถานที่สำหรับ “ปฏิสัมพันธ์” ลด “ความโดดเดี่ยว” ของมวลสมาชิกวิชาชีพครูของโรงเรียน ในการทำงาน เพื่อปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน หรืองานวิชาการ โรงเรียน การรวมตัวกันดังกล่าวมีนัยยะแสดงถึงการเป็นผู้นำร่วมกันของครู หรือเปิดโอกาสให้ครูเป็น “ประธาน” ในการเปลี่ยนแปลง การมีคุณค่าร่วม และวิสัยทัศน์ร่วมกัน ไปถึงการเรียนรู้ร่วมกันและการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ร่วมกัน การรวมตัวในรูปแบบนี้เป็นเหมือนแรงผลักดัน โดยอาศัยความต้องการและความสนใจของสมาชิกใน PLC เพื่อการเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพ สู่มาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) นับเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการปฏิรูปการศึกษาสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะเป็นการรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน ดำเนินการแบบทีมเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารเป็นผู้ดูแลสนับสนุน เพื่อร่วมเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักคือเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (ปวีริศา ภวเจริญผล, 2563 : 20 – 21) คำว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในภาษาไทยมีการใช้อย่างหลากหลาย เช่น ชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาการ ชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ชุมชนครูเพื่อศิษย์ ชุมชนกัลยาณมิตรเพื่อศิษย์สำหรับในภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า “Professional Learning Community” ชื่อย่อ คือ “PLC” ซึ่งมีนักการศึกษาและนักวิจัยหลายท่านให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไว้ดังนี้

สตอลล์ และหลุยส์ (Stoll and Louis, 2007 : 214) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึงกลุ่มของครูที่มาร่วมกันทำงานและวางเป้าหมายร่วมกันเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งมีการสะท้อนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งเน้นและส่งเสริมพัฒนาการและการเจริญเติบโตทางวิชาชีพ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ดูโฟรี (DuFour, 2007 : 150) ได้ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีเป้าหมายเดียวกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่แต่ละคนให้ความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการสืบเสาะแสวงหาความรู้ และพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง

แฮร์ริส และโจนส์ (Harris and Jones, 2010 : 36) กล่าวว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง แนวทางในการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ และเป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงระบบการบริหาร และคุณภาพของสถานศึกษาได้อย่างน่าเชื่อถือ เพราะมีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่ว่า ครูมีความรู้และประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมานานจากการทำงานร่วมกัน

วิจารณ์ พานิช (2555 : 139) ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) ว่า หมายถึง การรวมตัวกันของครูในโรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21ST Century Skill) โดยที่ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารการศึกษาระดับประเทศ เข้าร่วมจัดระบบสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเนื่อง เป็นการพัฒนานิเวศการเรียนรู้ของศิษย์อย่างต่อเนื่อง เป็นวงจรไม่รู้จบ นั่นคือการ “พัฒนาคุณภาพต่อเนื่อง” (CQI - Continuous Quality Improvement) และอีกความหมายหนึ่งที่ว่า PLC คือ กระบวนการต่อเนื่องที่ครู และนักการศึกษา ทำงานร่วมกันในวงจรของการร่วมกันตั้งคำถาม และการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของนักเรียน โดยมีความเชื่อว่า หัวใจของการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น อยู่ที่การเรียนรู้ที่ฝังอยู่ในการทำงานของครูและนักการศึกษา

สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา (2554 : 2) กล่าวถึงชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็น กระบวนการเรียนรู้ผ่านบทเรียน (Lesson Study) ที่ช่วยให้ครูรู้และเข้าใจศักยภาพของตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นกระบวนการที่เกิดในห้องเรียนคุณภาพ อันประกอบด้วย การมีแผนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ การใช้สื่อ ICT การใช้วินัยเชิงบวก การวัดและประเมินผลรอบด้าน ภายใต้กระบวนการสอนแนะ (Coaching) และกระบวนการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring)

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครูบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

สุรพล ธรรมมณี และคณะ (2553 : 14) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูไว้ 3 ประการ ดังนี้ 1. การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ 2. ชุมชนกัลยาณมิตร 3. โครงสร้างสนับสนุนชุมชน

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2557 : 1) ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่าเป็นการรวมตัวกันของครูเพื่อร่วมกันจัดการความรู้ โดยมีเป้าหมายร่วมกันที่ส่งผลต่อศิษย์ทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น และส่งผลต่อตัวครูเองให้เก่งขึ้น มีความสุข และมีความก้าวหน้า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเป็นกลไกหรือกระบวนการที่ช่วยสนับสนุนให้ครูสร้างองค์ความรู้และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ชนิดรู้จริง (Mastery) รวมถึงการปรับเปลี่ยนให้ครูทำหน้าที่ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) หรือครูฝึก (Coach) และปรับห้องเรียนจากห้องสอน (Classroom) มาเป็นห้องเรียนรู้ เพราะในเวลาเรียนส่วนใหญ่ นักเรียนจะเรียนเป็นกลุ่มและทำงานร่วมกัน เปลี่ยนจากเน้นการเรียนรู้ของปัจเจก (Individual Learning) มาเป็นเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม (Team Learning) เปลี่ยนจากการเรียนแบบเน้นการแข่งขันมาเป็นเน้นความร่วมมือหรือช่วยเหลือแบ่งปัน ครูเปลี่ยนจากการบอกเนื้อหาสาระมาเป็นทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความท้าทาย ความสนุกในการเรียนรู้ให้แก่เด็ก

กล่าวโดยสรุป PLC หมายถึง การรวมตัว ร่วมใจร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีม เรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารแบบผู้ดูแลสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง ส่งคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้

แนวคิดการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นการเอื้ออำนวยต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการร่วมมือร่วมพลังในการพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพการที่ครูมีความรู้ มีทักษะที่เหมาะสม และมีสมรรถนะที่ดีเยี่ยมส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ของ ทวีป วงศ์ชาติกุล ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) พบว่า การให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครูบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

วิชาชีพเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารขับเคลื่อนนั้นเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการยกระดับการศึกษาทั้งระบบ และพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้ทัดเทียมกับสากล เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้แห่งอนาคต อีกทั้งเป็นการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เห็นความสำคัญของการออกแบบการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ผู้เรียนให้ตรงตามความต้องการของตัวผู้เรียนเอง และต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) มาใช้นั้นนับเป็นวิธีการสอน แนวการสอน หรือกลยุทธ์การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีโอกาสนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน มีความร่วมมือกันและความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัยในการทำงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียน อ่าน พุด ฟัง และสะท้อนคิด จาก การลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความรู้ของผู้เรียนจากสิ่งที่ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ใช้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนสำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงให้ดีขึ้น รวมถึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจจนสามารถชี้นำตนเองตลอดชีวิตในฐานะผู้ฝึก ฝึการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมในการสอนโดยการวิเคราะห์ผู้เรียน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลาย จัดบรรยากาศในชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมและส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน ประเมินผล การเรียนรู้ด้วยวิธีการหลากหลาย และให้ข้อมูลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสามารถของตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในความเป็นจริงของชีวิตประจำวัน (ทวีป วงศ์ชาติกุล, 2566 : 372 – 373)

ความสำคัญของ PLC นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มี 2 ประเด็นคือ (Hord, S.M. (1997). 39-44)

ประเด็นที่ 1 ผลต่อครูผู้สอน PLC ส่งผลต่อครูผู้สอน กล่าวคือลดความรู้สึกโดดเดี่ยวงานสอนของครู เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนมากขึ้น โดยเพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจอย่างแท้จริง จนเกิดความรู้สึกว่าต้องการร่วมกันเรียนรู้และรับผิดชอบต่อการพัฒนาการโดยรวมของนักเรียน ถือเป็นพลังการเรียนรู้ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนให้มีผลดียิ่งขึ้น กล่าวคือมีการค้นพบความรู้ และความเชื่อที่เกี่ยวกับวิธีการสอนและตัวผู้เรียน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567 ซึ่งที่เกิดจากการคอยสังเกตอย่างสนใจ รวมถึงเข้าใจในด้านเนื้อหาสาระที่ต้องจัดการเรียนรู้ได้แตกฉานยิ่งขึ้น จนตระหนักถึงบทบาทและพฤติกรรมการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด อีกทั้งการรับทราบข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วขึ้น ส่งผลดีต่อการปรับปรุงพัฒนางานวิชาชีพได้ตลอดเวลา เป็นผลให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาและอุทิศตนทางวิชาชีพเพื่อศิษย์ ซึ่งเป็นทั้งคุณค่าและขวัญกำลังใจต่อการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น ที่สำคัญคือยังสามารถลดอัตราการลาหยุดงานน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนแบบเก่ายังพบว่ามีความก้าวหน้าในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะผู้เรียนได้อย่างเด่นชัดและรวดเร็วกว่าที่พบในโรงเรียนแบบเก่า มีความผูกพันที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ให้ปรากฏอย่างเด่นชัดและยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 ผลดีต่อผู้เรียน PLC ส่งผลต่อผู้เรียน กล่าวคือสามารถลดอัตราการตกซ้ำชั้นและจำนวนชั้นเรียนที่ต้องเลื่อนหรือชะลอการจัดการเรียนรู้ให้น้อยลง อัตราการขาดเรียนลดลง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์และวิชาการอ่านที่สูงขึ้นอย่างเด่นชัด เมื่อเทียบกับโรงเรียนแบบเก่า สุดท้ายคือมีความแตกต่างด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีภูมิหลังไม่เหมือนกันและลดลงชัดเจน

บทบาทครูกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการ มีความรู้และมีทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความหมายและมีคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ หรือที่เรียกกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านซึ่งเป็นผลจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญกับสถานะการแข่งขันสูงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของประชากรในประเทศของตนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยมีเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากรนอกเหนือจากบิดามารดาซึ่งเป็นผู้มีพระคุณอันสูงสุด ก็คือ “ครู” ซึ่งเป็นผู้ที่ทำ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

หน้าที่และมีพระคุณคล้ายบิดามารดา มีหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนสรรพวิทยาความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ศิษย์ รวมทั้งให้ความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อศิษย์ทุกคน เพราะฉะนั้น จึงสมควรยกย่องและนับได้ว่าครูนั้นเป็นบุคคลผู้เสียสละที่ไม่แตกต่างจากบุพการี ซึ่งบรรดาศิษย์ควรถือว่าเป็นปูชนียบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในการให้การศึกษาเรียนรู้ และประสบการณ์ ทั้งในด้านวิชาการ การดูแลเอาใจใส่ ตลอดเป็นผู้มีความเสียสละสั่งสอนอบรมให้เด็กได้พบกับความเจริญรุ่งเรือง รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติ ดังนั้นในยุทศวรรตชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กำหนดให้มีแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทครู ให้เป็นครูในยุคศตวรรษที่ 21 จากการเป็นผู้บอกความรู้ ผู้สั่งสอน เป็นผู้จัดการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างชาญฉลาดพบกับสิ่งที่เกิดในอนาคต ซึ่งบทบาทสำคัญของครูต่อการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1. สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น (Teach less Learn More) ส่งผลให้ครูต้องความรู้และสั่งสมประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการสอนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง หรือศึกษาจากสภาพจริง เป้าหมายของการเรียนรู้เปลี่ยนจากเรียนเพื่อรู้ เป็นเพื่อทักษะ ดังนั้นรูปแบบการสอนจึงเป็นการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของผู้เรียน

2. ครูเป็นครูฝึก (Coach) ครูต้องเรียนรู้หลากหลายศาสตร์และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการดำรงชีวิต และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน

3. สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ ให้ทำงานร่วมกันเพื่อขยายความรู้ของตนเองให้ออกไปได้มากที่สุด ซึ่งจะเกิดความรับผิดชอบร่วมกันและเกิดบรรยากาศการเรียนรู้แบบใหม่เป็นการร่วมมือ (Collaborative) มิใช่มุ่งการแข่งขัน (Competitive) เพื่อให้เกิดผู้ชนะและผู้แพ้ แต่เรียนรู้ที่จะร่วมมือเพื่อขยายความสามารถและนำไปสู่ทักษะการเรียนรู้พร้อมๆ กัน

4. ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student-directed Learning) ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มต้นคือ วิเคราะห์ตนเองว่าสนใจหรือถนัดในเรื่องใด ต้องการเรียนรู้ด้วยวิธีไหน ต้องการได้รับการประเมินแบบไหน และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567 การสอนต่างๆ เพียงใด โดยครูควรส่งเสริมจุดเด่นและพัฒนาจุดด้อยของผู้เรียน รวมทั้งการทำข้อตกลงในชั้นเรียนระหว่างครูกับผู้เรียนเพื่อสร้างความมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

5. จัดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ หรือทำกิจกรรมด้วยตนเอง เรียกว่า การสอนโดยเน้นการใช้กิจกรรม (Activity base approach) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการทำงานจริง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะต่างๆ ตั้งแต่ทักษะการตั้งประเด็นปัญหา ทักษะการค้นคว้าและสืบค้นข้อมูล ทักษะการลงมือปฏิบัติ ทักษะการสรุปผล และได้ฝึกทักษะการนำเสนอผลงาน และทักษะการประเมินความก้าวหน้าของงานหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นการฝึกการทำงานเป็นกลุ่มของผู้เรียนได้อีกด้วย

6. ครูประเมินผู้เรียนจากผลการพัฒนา (Teacher Evaluation) ปัจจุบันรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ควรต้องปรับเปลี่ยนจากการการสอบและตัดสินด้วยผลคะแนน เป็นการประเมินความก้าวหน้า มุ่งนำผลมาแสดงให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทราบความก้าวหน้าของตนเอง เป็นการเสริมแรงเชิงบวกให้กับผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจให้พัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ให้มากกว่าเดิม โดยครูต้องมีความเชื่อว่า “ผู้เรียนสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าได้ตลอดเวลา” ดังนั้นครูต้องเรียนรู้เพื่อให้ความสามารถในการวัดและประเมินผลที่ต้องมีความละเอียดรอบคอบ มีความยุติธรรม ชยันและอดทนต่อภาระงานของครูในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

7. ร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community :PLC) ครูต้องมีความร่วมมือระหว่างเพื่อนครูในโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหาร โดยการจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อได้มีโอกาสพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนปัญหาและประสบการณ์นำไปสู่วิเคราะห์วางแผนและออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นความร่วมมือ (Collaboration skills) และการเรียนรู้แบบเป็นทีม (Team learning) บทบาทของครูในการเป็นผู้อำนวยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จะชัดเจนขึ้น และส่งผลต่อห้องเรียนอย่างเป็นระบบ (พระมหาอภิพงศ์ ฐิริวฑฺฒโน (คำหงษา) และคณะ, 2565 : 50 – 62, 98)

บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการเรียนรู้แบบ PLC

ครูผู้เป็นบุคคลหลักของการปฏิรูปการเรียนรู้ เพราะว่าความสำเร็จของการปฏิรูปห้องเรียนสู่ห้องเรียนคุณภาพ ปฏิรูปโรงเรียนสู่โรงเรียนแห่งคุณภาพ โดยมุ่งหวังเพื่อสร้างผู้เรียนแห่งคุณภาพ คือ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครูบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

เป็นผู้เรียนอย่างมีคุณธรรม มีความสามารถแสวงหาความรู้อย่างใฝ่เรียนใฝ่รู้ เป็นเด็กไทยที่มีภาวะผู้นำ และเป็นเด็กผู้สร้างนวัตกรรม ครูจึงต้องเป็นผู้มีทักษะเรียกว่า ความเป็นครูมืออาชีพ การจัดการเรียนรู้ ในยุคปัจจุบันนี้เพื่อบรรลุความรู้มาตรฐานของหลักสูตร พร้อมมีสมรรถนะการคิด และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ควรต้องเป็นการสร้างให้เด็กหรือผู้เรียน เป็นเด็กไทย 4.0 สร้างครูให้สอนดี พุดดี มีบุคลิกภาพดี มีวินัย และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้ได้ หรือนำนวัตกรรมมาสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ได้ เป็นครูไทย 4.0 ซึ่งการพัฒนาทักษะ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรเกี่ยวกับเทคนิค/วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียน การคิดที่หลากหลาย เช่น คิดอย่างมีเหตุผล คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา กิจกรรมการเรียนรู้ การสอนที่เน้นการสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียน ทักษะร่วมมือ การทำงานเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การใช้สื่อ ICT ทักษะในการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต และมีความต้องการพัฒนาด้านเทคนิค/วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 การคิดให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทำชิ้นงานที่สะท้อนความรู้มากขึ้น ให้ผู้เรียนศึกษาหาข้อมูลด้วยตนเอง มีความกล้าคิด กล้าแสดงออก การบูรณาการการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับครูให้มีคุณภาพมากขึ้น (พรทิพย์ อันเกษม และคณะ, 2563 : 91) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครูจึงเป็น นโยบายสำคัญของการศึกษาที่ต้องร่วมด้วยช่วยกันปฏิรูปครู กลยุทธ์สำคัญในยุคปัจจุบันนี้ คือ การใช้กระบวนการสอนงานแบบพี่เลี้ยง ด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Coaching-Mentoring by Using Lesson Study through Professional Learning Community Process) และการรวมพลังของชุมชนแห่งการเรียนรู้ ช่วยสร้างให้ครูเป็นครูมืออาชีพ รู้ดีในเนื้อหา และรู้ปฏิบัติดีในศาสตร์การสอนในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นครู Teacher Professional Content Knowledge คือ รู้ดี รู้จริง รู้ลึก แม่นยำ ในเนื้อหาและใช้ศาสตร์การสอนได้เหมาะสม เป็นการร่วมกัน ตอบแทนชาติด้วยการสร้างเด็กไทยให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งสร้างสถานศึกษา ให้เป็นไปตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” รวมทั้งเป็นโรงเรียน 4.0 ของการศึกษา 4.0 อันจะนำไปสู่การสร้าง Thailand 4.0 ขับเคลื่อนเพื่อการสร้างรายได้สูงด้วยนวัตกรรม อันนำประเทศสู่ความมั่นคง พอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในยุคประเทศไทย 4.0 (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข, 2561, น. 128-130)

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

นอกจากนั้น การจัดการเรียนรู้รูปแบบ PLC สู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะต้องประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, เอกรินทร์ สังข์ทอง และชวลิต เกิดทิพย์, 2557 : 127 – 132)

องค์ประกอบที่ 1 ชุมชนกัลยาณมิตรตามวิถีไทย เป็นชุมชนแห่งการเอาใจใส่ และรับฟัง รวมถึงการทำงานร่วมกันด้วยบรรยากาศความเป็นมิตร ที่ยึดเหนี่ยวกันไว้ด้วยความรู้สึกแบบเกื้อกูล เอื้ออาทร เน้นความสัมพันธ์กันในแนวราบ เชกเช่นคนในครอบครัวเดียวกันมากกว่าแนวตั้งเชิงสายงาน ทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจ สามารถเปิดใจเข้าหากันเป็นเบื้องต้น ซึ่งชุมชนกัลยาณมิตรฯ มีลักษณะสำคัญ 4 ด้าน ดังนี้ (1) การหล่อเลี้ยงธรรมชาติการอยู่ร่วมกันแบบเกื้อกูลของคนในองค์กร (2) เปลี่ยนจากอยู่แบบเป็นทางการสู่บรรยากาศการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัว (3) เปลี่ยนจากวัฒนธรรมแบบปกป้องสู่วัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจ และการรับฟัง (4) การเปลี่ยนผ่านจากความขัดแย้งสู่วัฒนธรรมเคารพความแตกต่าง

องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำเร้าศักยภาพ เป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อองค์ประกอบอื่น ๆ เป็นอย่างมาก พบว่าลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำเร้าศักยภาพนั้น มีลักษณะการนำที่เริ่มจากนำตนเอง เรียนรู้จนเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบอย่างที่มีพลังเพียงพอในการเหนี่ยวนำศักยภาพผู้อื่นให้เกิดภาวะผู้นำร่วมด้วย โดยเน้นการทำหน้าที่เอื้ออำนวยปัจจัยต่าง ๆ อย่างเข้าใจบริบท เพื่อนำเร้าให้คนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพตนเอง โดยมีผู้นำเป็นทั้งแบบอย่างและแรงบันดาลใจ ซึ่งลักษณะภาวะผู้นำเร้าศักยภาพมี 4 ด้าน ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำเร้าทางปัญญาปฏิบัติ (2) ภาวะผู้นำเร้าสัมพันธ์ภาพด้วยการเปิดประตูใจ (3) ภาวะผู้นำแบบไม่นำหรือนำร่วมกัน (4) ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ

องค์ประกอบที่ 3 วิสัยทัศน์เชิงศรัทธาร่วม องค์ประกอบนี้เป็นผลสืบเนื่องจากระบบเปิดที่เอื้อให้คนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงานที่ต้องรับผิดชอบอย่างตระหนักถึงคุณค่าในงานนั้น ๆ ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนที่จะทำความเข้าใจกับทิศทางการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งวิสัยทัศน์เชิงศรัทธาร่วมประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ด้าน ดังนี้ (1) ความเชื่อร่วม (2) คุณค่าร่วม โดยเฉพาะคุณค่าแท้ที่มีความหมายสัมพันธ์ชีวิตตนเองและวิชาชีพ (3) เป้าหมายร่วม เป้าหมายร่วมหลัก 4 ด้าน คือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อศิษย์ การรู้จักตนเองและพัฒนาวุฒิภาวะ และการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สุดท้ายคือ (4) การกิจร่วม

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

องค์ประกอบที่ 4 ระบบเปิดแบบผนึกกำลังมุ่งสู่ผู้เรียน ระบบเปิดเป็นระบบที่เป็นผลจากบรรยากาศการอยู่ร่วมกันแบบชุมชนกัลยาณมิตรฯ จนเกิดความไว้วางใจ จึงกล้าเปิดเผยความรู้สึก จึงทำให้เกิดบรรยากาศรับฟัง รวมถึงการเผยความสามารถทางวิชาชีพ ซึ่งระบบเปิดฯ มีลักษณะสำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ (1) การกระจายอำนาจให้แต่ละหน่วยต้นตัวเป็นเจ้าของงานการเรียนรู้ (2) การเปิดออกจากกรอบพิธีกรรมสู่วิถีพร้อมเรียนรู้ (3) การเปิดเพื่อระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

องค์ประกอบที่ 5 ระบบทีมเรียนรู้สู่ภาวะและจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นกระบวนการทำงานเป็นทีมที่มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในการมุ่งการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ร่วมกันบนพื้นฐานของการมีคุณภาวะและจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นเครื่องมือตระหนักรู้ถึงอุดมการณ์ทางวิชาชีพอันเป็นพลังขับเคลื่อนเพื่อความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และการพัฒนาการของผู้เรียนร่วมกัน ภายใต้การอยู่กับโจทย์การเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน มากกว่าการอบรมนอกห้องงาน ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการสำคัญของระบบทีมเรียนรู้ฯ ที่มีลักษณะสำคัญ 2 ด้านได้แก่ (1) การเรียนรู้แบบเปิดจากภายในเชื่อมโยงภายนอก มีแนวทางสำคัญในพื้นที่ศึกษา ดังนี้ การเจริญสติภาวนาด้วยฐานความรู้สึก เช่น ศิลปะแขนงต่าง ๆ การชมธรรมชาติ และการสวดมนต์ภาวนา เป็นต้น และ (2) การเรียนรู้แบบเปิดจากภายนอกเชื่อมโยงภายใน ลักษณะสำคัญคือ เป็นการเรียนรู้ในหน้างานจริงแบบเป็นทีมร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 6 ระบบสนับสนุนพื้นที่เรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจบนฐานงานจริง เป็นองค์ประกอบที่สอดคล้องกับระบบเปิด กระตุ้นให้เกิดระบบทีมเรียนรู้ฯ ในพื้นที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนร่วมกันเองอย่างเต็มศักยภาพ โดยให้ความสำคัญกับเวลาในการร่วมแรงร่วมใจเรียนรู้จากหน้างานจริงแบบ “คลุกคลีเรียนรู้ร่วมกันในงาน” และลดการแทรกแซงการพัฒนาครูนอกหน้างานจริง เช่น การอบรม และการสัมมนา เป็นต้น ซึ่งระบบสนับสนุนพื้นที่เรียนรู้ฯ มี 6 ลักษณะดังนี้ (1) พื้นที่กลาง เป็นพื้นที่ตามธรรมชาติ ไร้กรอบความเป็นทางการ สะดวกใช้ พบปะได้ง่าย รู้สึกสะดวกสบายและเป็นกันเองในการรับฟังซึ่งกันและกัน (2) คู่วิชาชีพ เป็นพื้นที่เรียนรู้ฯ ที่เป็นหน่วยเล็กที่สุด ได้แก่ เพื่อนคู่ซี้ เพื่อนคู่หู และคู่พี่เลี้ยง (3) ทีมเรียนรู้ ได้แก่ ทีมรายวิชา ทีมจัดการความรู้ และทีมนิเทศ (4) วงเรียนรู้ มีการกิจร่วมแบบหลวม ๆ เน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน (5) พื้นที่เสมือน คือ พื้นที่สื่อสารและเรียนรู้ระหว่างกัน ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และ (6) พื้นที่เรียนรู้ระหว่างโรงเรียน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

บทสรุป

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่นานาประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประชากรในศตวรรษใหม่จึงต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัววิถีชีวิตให้เข้ากับการเรียนรู้ ดังนั้นครูจึงทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาด้านได้เต็มตามศักยภาพของเขา โดยสอดคล้องกับความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทิศทางการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ จะต้องจัดการศึกษาให้สนองตอบกับโลกในยุคปัจจุบันที่สภาวะทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น การศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ อีกทั้งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และตลอดช่วงชีวิต

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหลังเข้าสู่อาชีพครูจึงเป็นสิ่งสำคัญ แนวคิดของการพัฒนาครูในลักษณะของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เป็นการเรียนรู้และทำงานสู่เป้าหมายและความรับผิดชอบด้วยการพัฒนาทางวิชาชีพ สู่คุณภาพความเป็นครูของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) โดยเน้นการพัฒนาบนฐานงานจริง นับว่าเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตของครูในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ให้ครูรวมตัวกันเป็นชุมชนร่วมกันดำเนินการลงมือทำสร้างสรรค์นวัตกรรม แลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ ที่จะช่วยนำสู่การตั้งโจทย์และทำวิจัยในชั้นเรียน ออกแบบวิธีวิทยาการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ผลการวิจัยออกมาเป็นความรู้ใหม่ ที่เชื่อมโยงกับบริบทความเป็นจริงของสังคม เชื่อมโยงสู่ชีวิตจริงของผู้เรียน (ขุติพร สุระโชติ, ปริญญา ทองสอน และสมสิริ สิงห์ลพ, 2563 : 275) การสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกัน (Professional Learning Community: PLC) จึงเป็นการรวมตัวกันทำงานพัฒนาทักษะและการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ครูเพื่อศิษย์ บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมายและภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารแบบผู้ดูแลสนับสนุน สู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567 และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน รวมถึงพัฒนาศักยภาพครูสู่ครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- DuFour, R.. (2007) . “Professional Learning Communities: A Bandwagon : An Idea Worth Considering or Our Best Hope for High Levels of Learning,” *Middle School Journal*. 121(3) : 104 -109.
- Harris, A. and Jones, M.. (2010). *How to Increase Reading Ability: A Guide to Development and Remedial methods*. New York: Longman
- Hord, S.M. (1997). *Professional learning communities : Communities of inquiry and improvement*. Austin : Southwest Educational Development Laboratory.
- Panich V. (2013). *Teacher learning for pupils in the 21st century*. Bangkok: Siam Commercial Foundation. [In Thai]
- Stoll, L. and Louis, K.S.. (2007) . “Professional Learning Communities : Elaborating New Approaches”. *Professional Learning Communities: Divergence Depth and Dilemmas*. 2(3) :1 -13.
- ชูลีพร สุระโชติ, ปริญญา ทองสอน และสมสิริ สิงห์ลพ. (2563). “การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC)”. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. 7(2) : 275.
- ทวีป วงศ์ชาลีกุล. (2566). “การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา”. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*. 7(4) : 372 – 373.
- ปวีรศา ภาเจริญผล. (2563). “การใช้กระบวนการ PLC พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ:กลุ่มสืบค้น (G.I.) วิชาการสื่อสารและการนำเสนอ (I302202) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านฉางกาญจนกุลวิทยา”. *วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย*. 2(2) : 20 – 21.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

พรทิพย์ อ้นเกษม และคณะ. (2563). “การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 20(1) : 91.

พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน (คำหงษา) และคณะ. (2565). “บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ในฐานะบุพการีของศิษย์”. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*. 7(3) : 50 – 62, 98.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ เพียว ยินดีสุข. (2561). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง กับ PLC เพื่อการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรลักษณ์ ชูกำเนิด, เอกรินทร์ สังข์ทอง และชวลิต เกิดทิพย์. (2557). “รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย”. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*. 12(2) : 127 - 132.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และภัสราภรณ์ สหะกิจ. (2564). “การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพระดับโรงเรียนเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก”. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*. 36(1) : 162.

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). “การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21,” *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวินัยการเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”*. วันที่ 6 -8 พฤษภาคม 2557.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2554). *แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล ธรรมร่มดี และคณะ. (2553). “อาศรมศิลป์วิจัย: การวิจัยและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้แนวจิตตปัญญา”. *โครงการเอกสารวิชาการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ลำดับที่ 8*. นครปฐม: เอมีเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด.